

Muki

Éktelenül csikorogva kanyarodott be a végállomás szabadon álló vágányára egy szerelvény, nyilván garázsmenet, mert csak a remízbe tartó járatok jönnek át erre a külvárosi vonalra a Körútról. Az idős hölgy már régóta fenn ücsörög a kocsiban, éppen furcsállni kezdte, hogy a vezető csak matat a fülkéjében, pedig a menetrend szerint már indulnia kellett volna, de a csikorgás megadta a magyarázatot: mindig előre engedik a forgalomból kiálló villamosokat. Az idős hölgy mellett, a másik sín páron egy szürke monstrum húzott el. A villamosok sárgájára készült, a szürke falécekből összerakott, csaknem ablaktalan bódé az acél kerekekre ültetve meghökkentette. Muki – és megörült, hogy még emlékszik az ilyenféle szerelő kocsi nevére. Persze kérdés, hogy most is mukinak hívják-e, de mit számít, bármi lett a neve. Nagyapja merült fel benne, aki a Beszkártnál dolgozott. A hölgy most kissé komikusnak találta, hogy valaki, akinek estére megdagad a bokája, már csak fogódzkodva tud fellépni a villamos lépcsőjén, májfoltos a keze, hiába krémezi magát fél tucat különböző kencével, az állán a hús felpuhulva válik el a csonttól, és olvad bele valami még puhább állagú tokaszerűségbe – ezt a lógó bőrt utálja magán legjobban –, hirtelen hat-tíz éves kislánként pördüljön a nagyapja elé szoros copfokkal, fodros kötényben, ahogy félévszázaddal korábban néztek ki a gyerekek. Mert benne most az a kislány élénkebb valóság, mint a szívbajra való gyógyszerek, amelyeknek a felírása végett indult a rendelőbe. Áll nagyapja mellett a motorkocsi első peronján – akkor még nyitott peronok voltak, fel-lecsukható fémrács ajtókkal, télen a vezető hatalmas csizmában tekergette az indítókart, és bundás köpenyben, mely szinte megállt a földön, mintha a rendőrök kupakforma beállóját bélelték volna ki szőrmével. Régebben mondták is rájuk, fakabát, valószínűleg kabátnál alig nagyobb bódéjuk miatt. Külön motorkocsikat és külön pótkocsikat gyártottak akkor még, a lépcsőkön lógni és az ütközőkön kapaszkodva potyázni is lehetett. Nagyapja vezeti a villamost, különjárat Hűvösvölgybe az újpesti remízbe. Iskolásokat visz kirándulni, túlórában. Egyébként már nem vezet villamost, forgalmista, ő indítja hajnalban a járatokat. Egy vulkánfiber kiskofferben hordja a reggelijét – az éjszakai induláskor otthon csak egy köményes rántott levest eszik –, túlórázó napjain ebédet is visz magával, s mindig vele vannak nagyalakú füzetek. Szakszervezeti bizalmi, ő szedi be a tagdíjakat, pontos könyvelést vezet, pedig talán a hat elemije sincs meg. Ha meg is lett volna, nem sokat számíttana, mert elmondása szerint nagyon rosszul tanult, az iskola rémeinek számítottak a testvéreivel együtt. Apjuk a szülőfalujukban napszámos volt, a fővárosba költözve is földmunkákat végzett, de akkor már ivott, és sokáig nem tudott a fiainak rendes városi ruhát venni, fehér, bő gatyában lopkodtak a piacon, könnyen lefűlelte őket a rendőr, s akkor is őket csípte el, amikor ártatlanok voltak az éppen fennforgó gatzettben. Azonban mindez már a múlté, a kiskoffer tartalma, az „irodája” tekintélyt sugároz, a kislány szívdobogva nézi, hogy hány Balogh, Kovács, Kiss, Nagy van a Beszkártnál,

van Kovács 17 János is. Sok-sok titokzatos felnőtt ember, névsorba szedve a füzetben, mintha valahogy a nagyapja uralma alatt lennének. Olyanok, mint nyáron a katicabogarak az ő gyufásdobozában. A hölgy a végállomásról kigördülő villamosban jó fél évszázad múltán rájön, hogy kislánként a papírra rögzített név formájában a szellemvilág hatalmába ejtett, odaragadt lélek mágiáját élte meg teljes ösztönösséggel, vagyis a primitív kultúrák egyik fontos elemét, s ez újabb adalék arra, hogy egyéni formálódásunk a létben leképzi az emberfaj állomásait.

A nagyapjának igazi irodája is volt, egy apró, körben ablakos fülke az állomás sárga épületéhez ragasztva, onnan mentek be együtt a remízbe, és foglalták el a „Különjárat” táblával megkülönböztetett motorkocsit. A gyerekek, akik az iskolájukhoz közeli megállónál bezsúfolódtak a kocsikba, kíváncsian méregették őt előkelő posztján a vezető mellett, soha nem keveredett közjük, pedig a nagyapjához nem volt szabad beszélnie, egy fémtáblácskára fel is volt írva a vezetőállás mellett, hogy a kocsivezetővel menet közben beszélgetni tilos. Ezt akkor is betartotta, ha utas nélkül csörömpöltek végig a városon, amikor meg tele volt gyerekekkel a szerelvény, a nagyapja a legkisebb moccanást sem tűrte, az állandó zsvivajgás amúgy is eléggé próbára tette az idegeit. Ha a budai hegyekben vették fel késő délután a hazatérő csapatot, már csöndesebbek voltak a gyerekek, és akkor ő elragadtatottan csodálta a virágcsokrokat az ölükben, és szimatolta a fűszeres növényillatot. Ilyenkor már szívesen közjük vegyült volna, de nem akarta nagyapja figyelmét magára vonni egy percre sem, inkább csak állt a helyén. Az üresen száguldó kocsiban szabad volt énekelnie, énekelt is boldog lélekkel, de csak akkor, amikor már kiértek a zöldbe – a város utcái nem fakasztották dalra. Nagyapja szerint nem volt valami jó hangja, igaza lehetett. Tulajdonképpen nem derült ki, hogy milyen a hangja, mert az énekórákat leszámítva soha nem énekelt későbbi életében, pólyás gyerekeinek is csak ritmikusan dűnnyögött. Jól fizették a túlorát, a nagyapja néha mukit is vezetett, de olyankor nem vitte őt magával, ki se látott volna az ablakon.

Az idősödő hölgynek napok óta a nagyapján jár az esze. A nagyszülei nevelték. Apját nem is ismerte. Az apja Nagyváradon született, de még kamaszként Magyarországra települt át. Hivatásos katona lett, és Erdély visszacsatolásakor valahogy elintézte, hogy Nagyváradra vezényeljek. Nem sokkal előtte házasodott, vitte magával a szinte gyerek-lány feleségét, de épp a baba születése előtt kiküldték a frontra. Az édesanyja azonnal visszamenekült a szüleihez, hogy ne maradjon egyedül egy újszülöttel, azaz vele, aztán visszatért ugyan a nagyváradi lakásba, mert ott akartak találkozni a néhány nap szabadságot kikönyörgő férjével, de szegény ember az indulás előtti utolsó pillanatban súlyosan megsebesült. Azt ugyan el tudta érni, hogy a nagyváradi kórházba szállítsák, így tehát láthatta, kézbe is foghatta kislányát, de azt az elhatározását, hogy életben marad, nem tudta teljesíteni. A hölgy megözevgyült édesanyja egy percet sem maradt az idegen városban, rohant vissza szüleihez. Dolgozni járt, ezért a kislányt tulajdonképpen már akkor is a nagyanya nevelte, amikor az anyja még élt. Az ostrom alatt az utcán repesz-találat érte, azonnal meghalt. Néhány apró, homályos emlékképet azért hagyott a kislányában, bármily kicsi volt még akkor.

A nagyszülők elég fiatalon lettek a kislány gyámjai: alig múltak negyvenévesek. Idővel szinte el is felejtették, hogy unokájuk, és nem a gyermekük. Nagybacska korában kezdte érdekelni, hogy milyenek voltak a szülei. A lányukról, a kislány édesanyjáról szí-

vesen beszéltek mindketten, de a nagymama a veje emlegetésekor gyűszűnyire szorította a száját, láthatólag hatalmas erővel kellett magában tartani mindazt a rosszat, amit elmondhatna. Nem akarta katonához adni a lányát, és úgy vélte, a történetek igazolták ellenszenvét – hiába mondták neki, hogy a civileket is besorozták, és azok még könnyebben odavesztek a háborúban. A nagyapa néha elejtett a kislány apjáról egyet-mást. Például hogy nagyon pedáns volt a külsejét tekintve, meg a környezetében is megkövetelte a tökéletes rendet. A katonaságnál szokhatta ezt meg, de eredetileg is volt a természetében hiúság. Ha a kislány a konyhaasztalon hagyta a tanszereit, vagy az udvaron álló eperfa megmászása után kócosan és maszatosan került elő, nagyapja gyakran megjegyezte: „Na, apád oda lenne, ha ezt látná.” Még csak az kéne, hogy az apja is szekírozza őt – egyre inkább ez lett a kislány véleménye, fölös mértékű fegyelmezésben részesült nélküle is. A nagyapja elmondása szerint az apja elég magának való ember volt, rettenetesen ideges lett, ha megzavarták olvasás közben, ilyenkor még szerelmes feleségére is képes volt ráförmedni, pedig imádkozta, ez az egy biztos, hogy fülíg szerelmes volt belé. De ha olvasott, neki is csak odamorrantotta, hogy mindjárt. Így hát a kislányban nem támadt hiányérzet az apja után, árvasága minden könnyét anyja fényképei előtt sírta el, főleg ha sérelem érte nagyszüleitől.

A muki megpillantása utáni, napokig tartó emlékidézés-hullám közepette eszébe jutott, hogy az apja harminchárom éves korában halt meg. Rádöbbsent, hogy a nagyobbik fia néhány héten belül betölti ugyanezt a krisztusi életkort. Egykorú lett tehát a nagyapjával, és rövidesen öccseként gondolhat rá. Hirtelen megjelent előtte az apja utolsó fényképe, amelyre egész életében úgy nézett, nem túl gyakran egyébként, mint egy idegen, nagyon divatjamúlt férfiarcra. Felidézve ezt az arcot meglátta rajta a fiataltságot. Harminchárom éves fiatalember volt a halálakor, már régóta a fia lehetne. Élni akart. Nem volt hajlandó elbúcsúzni a feleségétől sem, pedig megmondták neki, hogy haldoklik. Dehogy vesz búcsút, ő meg fog gyógyulni, érzi, mert pici gyereke van, az Isten nem veszi el tőle az apját. Az anyja így mesélte el szüleinek, s ők szinte csak ennyit adtak neki tovább apja halálának történetéből.

A hölgynek könnybe lábadt a szeme. Borzasztóan sajnálta azt a fiatalembert, szinte nem is azért, mert meghalt, hanem mert olyannyira vágyott még élni. És az is megfordult a fejében, hogy az apja talán másképpen szerette volna kislánykorában, mint a nagyapja, s akkor belőle másmilyen, szabadabb nő válik. Jó gyermekkora volt, nem is tudta, hogy hiányzik neki valami, alighanem mégis hiányzott. Felnőtt korában sokszor gondolt például arra, hogy a megfélemlési kényszeresség, amely mindig szinte betegesen erős volt benne, tipikus árvaneurózis: egy átlagos gyerek úgy veszi, hogy anyja-apja számára természetes az ő létezése, elég, hogy pusztán van, de az árváknak mindenki előtt igazolni kell létüket. A sors varrta őt nagyszülei nyakába, és ezt lelke mélyén örökösen számon tartotta. „Az én szépséges kislányom” – valószínűleg ez a mondat hiányzott neki, amíg kislány volt. Csodálatos lehet egy igazi apa. Egy nagy, erős férfi, a király, aki első perctől fogva szerelmes a kicsi lányába. A királyleánykába.

Kicsit később a hölgy ráébredt, hogy soha nem járt az apja sírjánál. Talán már meg sincsen, hiszen Nagyvárad nagyváros, tömeges új román lakossággal, azt se tudja, élnek-e, ottmaradtak-e máig azok a rokonok, akik szerepeltek a fényképeken, és akadt-e valaki, aki időről időre megváltotta a sírt. El kell utaznia Nagyváradra, éppen ideje, hogy hatvan év után először odaálljon a sírhoz, ha megvan még esetleg. Ha nincs, ak-

kor is jár az apjának anyyi, hogy egy mécesst gyűjtson a temető földjébe keveredett pora fölé.

Tíz évvel korábban keresztülutazott már Nagyváradon, autóbusszal, a munkahelyén szervezett székelyföldi kirándulás alkalmával. Eszébe ötlött akkor is, hogy itt van eltemetve az apja, de természetesen fel sem merülhetett, hogy megzavarja az úttervet, és kérje, álljanak meg néhány órára. Amúgy sem volt valószínű, hogy az alatt az egy-két óra alatt megtalálta volna a szem elől veszített rokonokat, és eljutott volna a sírhoz. Ezt megelőzően egészen fiatalon, huszonéves korában jelentkezett benne az igény, hogy felvegye a kapcsolatot az apai rokonsággal, amikor nagyszüleit elveszítette, és teljesen családlád nélkül maradt. A nagyszülei számos testvére közül néhány akkor még élt ugyan, de öregek és elesettek voltak, a következő nemzedék pedig szanaszét szóródott a világban, a budapestiek is épp csak hogy tudtak egymás létezéséről. Az ő gyerekeiktől – a hölgy nemzedéktársaitól – már ennyi sem tellett. Nagyanyja is, nagypapja is népes családból indult, de ahogy egyre pusztultak, és egyre messzebb keresték a boldogulást az utódok, és gyerekük is egyre kevesebb született, elsovadt a családfa. Nem kellett volna így történnie, ha jobban ragaszkodnak egymáshoz. A hölgy, visszagondolva húszéves kori felbuzdulására, kicsit csodálkozik, hogy miért nem a még könnyebben felderíthető anyai rokonságban kezdett keresni továbbsodorható szálakat, miért csak a teljesen ismeretlen apai rokonságra gondolt. Arra jut, hogy semmi sem vonzotta a derék, de túlságosan szimpla emberekhez, végtére is ilyenek ismerték meg őket, és a benne motoszkáló nagyravágyás, nyugtalanság génekbe írt előzményét az apai ágon sejtette, ott remélte megtalálni a belé torkolló patakok forrását. Ám hogy egy idegen országba merészkedjen ezért, egyedül, túl sok volt neki. Ráadásul röviddel azelőtt rossz tapasztalatokat szerzett a határon. Főiskolai barátaival Kolozsvárra akartak utazni, s néhány ajándéknak szánt könyv és hanglemez miatt két napig hallgatták ki őket egy határ közeli fogdában, majd visszazavarták a társaságot Magyarországra, persze a könyvek, lemezek nélkül. Ezért mondott le nagyszülei halálát követően a nagyváradi rokonok felkutatásáról. Aztán anyyi minden más foglalta le, hogy erről a mulasztásról meg is feledkezett. Igaz – állapította meg kissé méltatlankodva a hölgy –, az apai rokonai is kereshették volna őt, legalább amíg gyermek volt. Hogyhogy nem érdekelte apja egyik testvérét sem, hogy él-e, hal-e bátyjuk árvája?

Egy nagy dobozban hurcolásztta lakásról lakásra a nagyszülők által összegyűjtött papírokat, fényképeket, relikviákat a szülei életéből. A költözések alkalmával mindig bele kukkantott a dobozba, de olyankor soha nem volt ideje elmerülni az érdekes dokumentumanyagban, és gyorsan valami hozzáférhetetlen helyre süllyesztette az egészet, így aztán ráérősebb időkben sem jutott eszébe a hagyatéék. Eljött tehát a doboz feltárulásának az ideje. Hivatalos, jobbára katonai pecsétes iratokon felül egy emlékkönyv (az anyjáié) és egy kemény borítású füzet (tele szerelmes és hazafias versekkel, az apjáié) volt a dobozban, meg levelek több kötegben. Az apja sportérmei, katonai kitüntetései, s az anyja esküvői mirtuszkoszorúja meg egy szatén tánccipő. Mindennek szemrevételezéséig már többször eljutott, most azonban végre elmerült a versek és a levelek olvasásában. Az egyik köteg az apja halála utáni évben érkezett kondoleáló üzenetekből lett összerakva, s a hölgy ezek között találta meg az apja húgának levelét özvegy sógornőjéhez, melyben aggódva érdeklődik hogyléte és a kicsi leányka felől. A hölgy döbbenetben nézte a háború utáni keltezését, tehát a nagynéni nem tudta, hogy sógornője meghalt az ost-

rom alatt. De a feladóként szereplő asszonynev legalább használható lesz a nyomozás során. A hölgy azt is megállapította, hogy nagynénje nem Nagyváradon lakott akkor már, hanem a város környékén egy faluban. Több levelet nem talált tőle, elképzelhető, hogy nagyanyja nem is felelt neki, amilyen rossz viszonyban volt a betűvetéssel, na meg elhalt vejevel is. Nagypjának pedig a saját családja se volt igazán fontos, nem valószínű, hogy szívügye lett volna a romániai levél megválaszolása.

A hölgy útjára bocsátott egy levelet a félévszázados címre, próba, szerencse. Két hét múlva válasz érkezett. A feladónál ugyanaz az asszonynev szerepelt, csak a cím más. A levelet mégsem a nagynéni írta, hanem a menyé, aki a férje, azaz a hölgy első fokú unokatestvére után ugyanazt az asszonynevet viseli. A ház, ahová a hölgy a levelet címezte, már másoké, mert nagynénje sokévi özvegység után, már idős fejjel, egy közeli faluba ment férjhez. A ház új tulajdonosa jól ismeri a családjukat – állt a levélben –, és elhozta hozzájuk a Pestről érkezett levelet. A férje a napokban hazalátogat, ők ugyanis elváltak, de a gyerekek miatt gyakran találkoznak, nincsenek haragban, és majd átadja neki a levelet. A temető dolgában biztosan számíthat a férje, Miklós segítségére – tájékoztatta szívélyesen az asszony a hölgyet –, ő gondozza a családi sírokat már régóta, jobban kiismeri magát a temetőben, mint az öreganyja, aki különben is már nehezen jár, meg messzebb is lakik Nagyváradtól. Megadta anyósa és a férje pontos lakcímét, mindazonáltal kedvesen biztosította a hölgyet arról, hogy ő és gyermekei is szívesen látják otthonukban, ha kedve van Nagyvárad környékén körülnézni, amikor majd az apja sírjához látogat el.

Két nap múlva újabb levél érkezett Romániából, Miklóstól, így aztán leveleik keresztettk egymást, hiszen a hölgy is postára adta akkor már a magáét. Miklós levele több helyesírási hibával íródott, mint elvált asszonyáé, de kedves és készséges volt ez is. A hölgy apjának sírja még létezik, nagyon érdekes körülmények folytán, ez legyen meglepetés, és ő szívesen elkalauzolja oda bármikor. Javasolt egy napot, amikor amúgy is Nagyváradon van dolga, de kora délutántól szabad, és várná a hölgyet – a rokonság jogán Eszter néninek szólította –, tehát Eszter nénit a ravatalozó mellett. Ott biztosan felismerik egymást, míg ha az állomásra menne elé, bajosabb volna a találkozást megszervezni. Még azt is megírta, melyik vonattal érdemes Budapestről elindulni, és azt is, hogy az állomástól miképpen jut el a temetőbe. A találkozás időpontját ezen adatok szerint kalkulálta ki, a hölgy nem győzött csodálkozni ezen a gyakorlatiasságon és az áradó figyelmességen.

A vonatút nem volt igazán kellemes, mert a szomszéd fülkében ülő egyik útitársuktól ellopták az irattáskáját, eszelősen kereste, a kalauzok, a vonatkísérő nem tudták viszatartani, berohant a fülkékbe, ráncigálta az utasok csomagjait. Eszter nem tudta elképzelni, mi lehetett abban az irattáskában, ami miatt eszt vesztí egy jól öltözött, tapasztalt úr. A vele szemben utazó fiatalember is ugyanennél a kérdésnél kötött ki, beszélgetni kezdtek, találgatták a mértéktelen izgalom okát, pénz, kábítószer, nagy értékű festmények, titkos katonai iratok, ipari kémkedés. A fiatalember váratlanul azt mondta: pótolhatatlan családi fényképek, relikviák. Eszternek tátva maradt a szája. A furcsa véletlen kicsalogatta belőle úti céljának megvállását. A fiatalembert nagyon megragadta, hogy fiának harmincharmadik születésnapja indította Esztert a zarándoklatra harminchárom évesen meghalt apja sírjához. Először fel se fogta, hogy az asszony soha nem járt ott. Hogyhogya először? Miért nem ment el korábban? Eszter zavartan mentegetődzött,

hogy hát idegen országba átmenni azért nem volt egyszerű, nem is tudta, hogy számíthat-e a rokonokra, ott vannak-e egyáltalán. A fiú nagyon elkomolyodott. Azért nem volt lehetetlen néhány kilométerre átlépni a határt. Komiszak voltak a román határőrök, na és. Nem nagyon tudja respektálni, hogy valaki ennyi kényelmetlenséget se vállaljon, hogy találkozzék a rokonaival, akik szerencsétlenségükre néhány kilométerrel arrébb születtek, mint kellett volna. Ő a balkáni háború elől jött a Vajdaságból Budapestre, talán ezért érzékeny erre a témára.

A krimisztorik fabrikálása közben kialakult rokonszenvenek vége lett. Eszter nem akarta kimagyarázni magát, nem akart nehéz, küzdelmes életére hivatkozni, mindenki nehéznek és küzdelmesnek érzi az életét, ez nem jelent semmit, pláne egy ennyire fiatal és bizonyára valóban kemény próbát kiállt embernek. Hogy mégse hallgatásba fulladjon társalgásuk, még megkérdezte a fiút, hogy hová és mi célból utazik. Forgatási helyszíneket keres, egy TV-nél dolgozik, de egyébként újságíró, és lehet, hogy interjút is tud készíteni Sütővel, állítólag már hazament a kórházból. Eszter csodálkozott, hogy ha helyszíneket keres, miért nem gépkocsival indult neki. A fiú végre elmosolyodott: csakugyan krimiírókat szégyenít meg a hölgy logikája, nem semmi, hogy erre az aprócska disszonanciára felfigyelt. A kocsit már Kolozsváron van, ő egy nappal később tudott indulni a többiek után.

A feszültség kioldódott, időnként szót váltottak továbbra is, de amikor Nagyváradra értek, Eszter fellélegzett, hogy leszállhat a vonatról.

A ravatalozóban éppen búcsúztattak valakit. A kint rekedt gyászolók elszórtan állodgáltak. Eszter úgy vélte, meg kell várnia a szertartás végét, hogy kiderüljön, a sok ember közül melyik az, aki őrá vár. De felfigyelt a ravatalozó oldalában egy padra, amelyen fiatal férfi ült. Először továbbsiklott róla a tekintete, mert Miklóst a saját korosztályához sorolta, a padon ülő férfi pedig sokkal fiatalabbnak látszott. Ám az arcvonásai megragadták, és akkor utána számolt, hogy az unokatestvére legalább tíz-tizenöt évvel fiatalabb lehet nála; jobban megnézve az is kiderült, hogy a férfi vékony testalkata miatt látszik fiúnak, valójában ötven felé járhat, tehát abban a korban van, amelyben Miklós lehet. Mégis tévovázott, kínos lenne, ha rárontana egy gyászolóra. De a férfi is fürkészte őt, hát mégis odasétált hozzá, és amint a padhoz ért, a férfi megelőzte: Eszter néni?

Miklósnak súlyosan deformálódott az egyik lába. Befordított, leszorított lábfejének csak a hegye ért a földhöz: a nagyujj és a büttyök. Kaszált a testével, ahogy előre lendítette merev lábát, de gyorsan lépegetett, Eszternek igyekeznie kellett mellette. Míg a sír felé tartottak, Miklós elmondta, hogy csak húszéves volt, amikor egy hidraulikus gép elszabadult, és szinte porrá zúzta a lábát. Épp a lábát, pedig atletizált, országos ifjúsági bajnok is volt, ennek persze búcsút mondhatott. Két évig tartott, míg ennyire, ahogy most van, felépült. Először új sportot választott: alpinista lett. A sziklamászáshoz nem feltétlenül kell láb, a mai napig a fél életét kötélben tölti, olyankor el is felejtí, hogy nyomorék. A mászáshoz adódott hozzá a villanyszerelés, kitanulta, este majd megmutatja Eszter néninek, hogy a legszebb épületekre itt Nagyváradon ő szerelte a díszkivilágítást. Nem azt a lányt vette el, akinek a baleset előtt udvarolt, ilyen lábbal már nem vállalta őt, de mégis talált feleséget, szép, egészséges lányt, kripli létére egy remek asszonyt, Magdust, akit levélen keresztül Eszter néni már ismer. Még az esküvő előtt átépítette Magdus nagyanyjának hozományba kapott, omladozó házáat, meg lehet nézni,

milyen lett, alig kellett hozzányúlni az azóta eltelt két évtized alatt. Máskülönben sem volt kára Magdusnak abból, hogy rokkanthoz ment feleségül, mert eltartotta rendesen, a gyerekekkel együtt, most sem szükségből jár el dolgozni, hanem unalmában.

Eszter hangsúlytalanul megjegyezte: Magdus is írta, hogy jó a viszony köztük, dacára, hogy elváltak. Miklós megállt: Pihenjünk egy kicsit. Eszter korholgatta: – Te sietsz, Miklós, nem kell sietni, alig tudok lépést tartani veled. – Miklós magyarázkodott, hogy azért siet, mert nagyon fáj neki a járás, és mielőbb túl akar rajta lenni. Mindent a világon meg tud csinálni ülve vagy kötélén függve, csak az állás és a gyaloglás nem megy. Gyógyíthatatlan fekély keletkezett már évekkal ezelőtt azon a csöppnyi felületen, amelyre rálép, tehát a nagyujjánál, és azzal itt nem tudnak semmit kezdeni. Már többször volt odaát Magyarországon is, a klinikán például egy hónapja ki is tűzték a műtétjét, de aztán megint elhalasztották, jöhetett vissza csalódottan, sírni tudott volna. Mert más ember lenne, ha nem fájna a lába.

Miklós rámutatott két sor sír között az elvászto ösvényen egy kis borostyánnal befutott, a talajszintből szinte ki se emelkedő zöld foltra: – Ez az apád sírja, Eszter néni. Eleinte megvolt a fejfa is, gyerekkorom óta hordok rá virágot, meg gyertyát is szoktam gyújtani. Tudtam, hogy a bácsikám magyar katona volt, a fronton kapta a halálos sebet, és iskolás koromban én folyton hőstettekről álmodoztam. Szerettem a történelmet, nem azt, amit tanítottak, hanem regényeket olvastam, meg lexikonokat. Később, a balesetem után meg azért szerettem üldögelni az apád sírja mellett, mert azt gondoltam, ő az egyetlen, aki tudja, mit jelent ilyen nagy sebet kapni. Közben egy télen eltűnt a fejfája, de nem csináltattam újat, mert akkor vezették be, hogy fizetni kell a sírhelyek meghosszabbításáért, és akkor már nekünk volt elég megváltani való sírhelyünk. Én tudom, hol nyugszik, másnak meg nem fontos. Bocsáss meg, rólad nem tudtam, Eszter néni, ha akarod, elintézheted, hogy újra bejegyezzék ezt a sírt, bár rossz helyen van, és lehet, hogy kihantolják, és máshová temetik szegény apádat. Láthatod, nemrég hoztam ezt a kicsi koszorút. Minden sírunkra hoztam egyet. Itt közvetlenül mellette fekszenek a szülei, a nagyapámék. Előbb haltak meg, mint ő, azért temették annak idején ide, a közelükbe. Ha a nagyszüleimhez jövök, róla is megemlékezem. Nekem az nem kerül pénzbe. Minden évszakban van a kertemben virág, nőnek, mint a bolondgomba, jó föld, és a nap is hétágra süt rá, jó fekvésű domboldalt fogtam művelés alá. Zöldség, paradicsom, paprika is annyi terem, győzzem leszedni. – Miklós elhallgatott, mintha elvágta volna. – Tuskó barom vagyok, miért nem szóltál rám, Eszter néni. Egyedül hagylak, ott fekszik a másik nagybátyám, oda megyek, majd szólj, ha indulni akarsz.

Eszter letette a borostyánra a virágcsokrot, amelyet az állomásnál vásárolt. Szólni kezdett a borostyán alatt barnálló földhöz. – Ahogy én egész életemben megbújtam az élők között, Maga, Apám, megbújik a halottak között. Itt potyázik a temetőben, mint egy utcagyerek a villamoson. Nem illik Magához. Talán mégis inkább tegezem, hiszen lassan már fele idős lett hozzám képest, mert a maga számára visszafelé megy az idő, fiatalodik, ahogy én, sejtjeinek egyetlen tovább éltetője, öregszem. Állítólag pedáns voltál, rátarti, rendmániás. Most meg egy rendbontó sírhelyed van, nem is tartják számon, átlépkednek rajtad a szomszédos sírok látogatói. Szeretném tudni, akarnád-e, hogy román változatban bevéssék a temetői kataszterbe a nevedet, feltúrják ezt a helyet néhány csontodért, amelyeket egy szabályosan kijelölt, katonásan igazodó sírba földelnének el. Ha akarod, elintézem. De, ugye, nem fontos. Úr Isten, fogalmam sincs, mit akarnál,

milyen ember voltál. Csak olyannak tudlak elképzelni, amilyennek szeretni tudtalak volna. A verseid és a leveleid is túl szabályosak, egy pedáns katona írta őket, amilyennek nagypapa jellemzett, mégis azt hiszem, hogy szívesen elengedted volna magad. Egyedül jöttél Magyarországra, a legjobb esélyed a katonaság volt, becsülettel végig is csináltad, de te is olyan lehettél, mint én: valamennyi előírásnak, várakozásnak, minden normának görcsösen megfeleltél, de nem volt más vágyam, csak hogy egyszer felborítsam az egész miskulanciát, forgószelet legyenek, nem szelídebb, nem kevesebb: forgószelet. Kész örület, hogy te vagy az első és egyetlen, akinek erről beszélek. Vagyis hát néhány csontodnak beszélek, amely még megmaradt belőled két méterrel a föld alatt, és ennek a virágcsokornak, amelyet néhány lejért vettem neked a temetői illemnek eleget téve. Most mégis megtörtént, hogy az apám voltál, én meg a lányod. Ennél több talán nem is kell. – Eszter átbotorkált a sírok között Miklóshoz, kisírt szemmel, ezért Miklós megölelte, s a kijáratig tapintatosan hallgatott.

Budapesten valaki ajánlott Eszternek egy szállodát, kérte Miklóst, hogy kísérje oda, és meghívta, hogy vacsorázzon vele. Tisztázták, mikor megy az utolsó autóbusz, amelylyel Miklós hazamehet, volt elég idő addig. Ám Miklós nem volt elégedett Eszter szállodaválasztásával, drága és mindentől messze van, egy kis penzióba vezette az asszonyt, a centrum egyik mellékutcájában, s Eszter boldog volt, mert magyarul beszélt a recepciósnak. A penzióban nem szolgáltattak fel vacsorát, de ajánlottak egy vendéglőt a közelben, itt ugyan szabadnapos volt a magyar pincér, de Miklós elintézte a románnal is a rendelést. Látszott rajta, hogy nagyon elfáradt. Eszter mentegetőzött, hogy ha tudott volna a sérült lábáról, másképpen szervezte volna a jövetelét. Röstelli, mondta, hogy ekkora gyaloglásra kényszerítette Miklóst. A férfi a szabadkozás hallatán felpaprikázódott: nem kell őt kímélni, semmi szükség rá. Egy kicsit elpilledt, mert korán kelt, de ha öt percig ülhet, képes lenne előlről kezdeni a napot. Mindenki mondja is, hogy ha ő meghal, még majd lapáttal külön le kell csapni, mert holtan se fogja abbahagyni az izgés-mozgást. Ilyennek született.

Csakugyan feléledt a vacsorától és a bortól, kikérdezte Esztert a pesti családja, a gyerekei felől – a múlt nem érdekelte, az sem különösebben, hogy Eszter miért nem akarta már korábban felkeresni apja sírját. Ő is beszámolt gyerekei előmeneteléről, s hogy minek készülnek, majd büszkén közölte, hogy nemcsak pénzt ad haza rendesen Magdusnak, hanem majdhogynem ő látja el őket étellel. Még az anyósához is kosárszám viszi a zöldséget, paprikát, paradicsomot, gyümölcsöt, főzelékfélét, ilyesmire soha nem kell pénzt kiadniuk. Ő maga szállítja házhoz a kosarakat, az asszonyoknak még fáradniuk sem kell, és gyönyörű primőröket kapnak, a piacon meg se tudnák fizetni. Persze azt hiszik, hogy ingyen van, mert a földjén terem ez a sok minden, de valójában elég sokba vannak a palánták, a magok, egy kicsit permeteznie és a műtrágyázni is kell, nem teljesen bio, amit termel, erre felé azt nem lehet megvalósítani, egy kevés vegyszert muszáj használnia, csakhogy még az a kevés is pénzbe kerül, szóval sokat költ a kertre, de ő ezt nem emlegeti fel, mert jobban örülnek, ha azt hiszik, ingyen van. Így hát neki senki nem hánytorgathatja fel, hogy elvált, többet ad haza, mintha még törvényes férj volna. Eszter rájött, hogy Miklósnak valamiért rossz a lelkiismerete a válás miatt, azért ez a nagy bizonygatás. Egyenesen megkérdezte, miért váltak el, ha aztán jó viszonyban maradtak, meg hát egyiküknek sem lett új párja. Hát ez az – ingatta a fejét elkeseredett arccal Miklós –, semmi ok nem volt rá. Magdus tiszta, kedves asszony, jó

anya, istenien főz, veszekedni se sokat veszekedtek, mégis, egyszer csak ő világosan érezte, hogy egyetlen percig sem tud tovább élni ebben a házasságban. Elment az esze. Egy kripli, ahelyett, hogy naponta adott volna egy marék pénzt Szent Antalnak, hogy olyan feleséget talált, mint Magdus, beadta a válókeresetet. Mindenki szidta, térjen észhez, Magdus is, de nem volt képes visszakozni. Meg volt kergülve. Érthetetlen.

Eszternek semmi sem jutott az eszébe, amit ilyen helyzetben mondani lehet. Megint a legegyszerűbb kérdést választotta: Visszamennél? – Nem, dehogy, Isten ments! – Hát akkor jól tetted. – Miklós kicsit csodálkozott, nem ilyen reakciót várt egy tisztos idős hölgytől. Szembenéztek egymással, és a férfi fanyarul elmosolyodott. – Néha én is ezt gondolom. De máskor meg szégyeltem magam.

Rábeszélte az asszonyt, hogy másnap látogassa meg, ne siessen vissza Pestre, kirándulásnak se lesz rossz, szép falu, szép környék. Megint részletesen elmagyarázta az útvonalat, az autóbusról is minden adatot megadott, könnyű dolga volt Eszternek, és úgy érezte magát, mint egy gyerek, akiről gondoskodnak.

A kertkapun belépve nem látta sehol Miklóst, pedig üdvözlő kurjantását hallotta. Csakugyan nagyon szép, enyhén hullámzó volt a táj, s a hullámzás apró szintkülönbségei miatt festői látványt nyújtott a falu is a szedett-vedett stílusban felújított, átépített házak ellenére. Miklós háza szinte eltűnt a burjánzó növényzetben. Gyereke beljebb, Eszter néni – hallotta a semmiből a hívást, hát beljebb merészkedett. A ház mögötti gyümölcsösben, a lombok magasában végre megpillantotta Miklóst. Eszter csak pillogott, hunyorogva próbálta kivenni, mit is lát, mert Miklós a levegőben himbálózott, majd szokatlan sebességgel siklott kicsit közelebb. – Meggyet szedek, így szoktam, csodálkozol, ugye, Eszter néni – mondta, már visszafogva a hangját, hiszen közben az asszony a fákhöz ért. Kötélpálya volt felerősítve a szedett meggyfa mellett, egyik vége egy villanypóznához, másik egy öreg diófához erősítve, arra akasztotta Miklós a karabinert, és a hevederbe úgy hurkolta be magát, mintha ülés volna. Így röpködött a meggyfa lombjánál. – Látod, a legérettebb szemek itt kívül vannak, ezeket a fáról el se lehetne érní, nekem meg gyerekjáték leszedni – magyarázta, de bebújt a lomb közé is, oda a kosár nem fért be, hát egy felhajtott kötényt szedett tele percek alatt, s onnan szórta, visszalendülve, a kosárba. – Jó, hogy jöttél, Eszter néni, leadom neked a kosarat, már tele van. Így most nem kell kikászálódnom innen, a következő kosár után úgymint át kell kötöznöm a kötélpályát a másik oldalra, itt már végzek. Nem lesz nehéz? Akkor inkább lemegyek! – Eszter megnyugtatta Miklóst, hogy nem lesz nehéz, de bizony nehéz volt, csoda, hogy nem borította ki. És feladta a következőt az üresen várakozó kosarak közül. – Foglalj helyet, Eszter néni, oda készítettem a diófa alá egy kis kolbászt meg ordát, itt veszem a faluban, kóstold meg, szerintem ízleni fog, a kenyeret meg a szomszédban süttették hajnalban, ilyet még nem ettél, az biztos.

Eszter lakmározott, hangosan ünnepelte a kolbászt és a kenyeret is, a savanyú bort fröccsnek itta, nem vitte rá a lélek, hogy azt is megdicsérje. Miklós leszánkázott a pályáról az újabb teli kosárral, boldog mosollyal megölelgette Esztert, és szabadkozott, hogy még a másik oldalról is meg kell szednie a fát, mert váratlanul rendelés futott be a meggyre, délután jönnek érte, nagy ritkaság, hogy értékesíteni tudja a termést. Marad még ezen a két fán annyi, hogy bőven elég lesz a családnak. A kötél végét leoldotta a diófáról, és az egyik kerítésoszlophoz erősítette, így egészen más ponton érintette a kötél a fa koronáját. Újra belebújt a hevederbe, felkattintotta a karabinert, és már fel is

húzta magát a gyönyörűen pirosuló szemekhez. Eszter jóllakottan, elálmosodva nézte röpködését a levegőben. – Csuda alak vagy te, Miklós! Hogy ezt milyen jól kitaláltad! – Ugye? – vigyorgott boldogan, mint egy rajzfilmben egy nagy madár vagy még inkább, mint egy darázs. Eszter mondta is ezt neki, de Miklós a darázshasonlatot nem vállalta, tudálékosan kijavította Esztert, a darázs nem áll meg így a levegőben, ahogy ő, a szarvasbogár viszont igen, amikor hernyót eszik.

Összejött a mesefilm: gyümölcsel megrakott meggyfa, röpködő, vgyori madár, a hernyót pedig szarvasbogár eszegeti. Eszter pilledten üldögél. Egyre melegebb lett, de a diófa árnyékából mint hűvös nézőtérről tarthatja szemmel a fényben izzó kertet, amely a növények mohó növekedésétől, a nedvek feláradásától szinte zúgott és szuszogott, ő pedig szívta magába a föld és a fény soha nem ismert energiáit. – Jaj, de hülye vagyok! Elfelejtettem, hogy kávé is van bekészítve a tűzhelyen, gyűjts alá, Eszter néni, ne haragudj, hogy önkiszolgáló vendégnek kell lenned, de nemsokára végzek. – Eszter nem mozdult. – Nem kérek kávé, nem kérek semmit, köszönöm, Miklós. Tökéletesen jól vagyok. – Csak mert laposakat pislogsz – jött a válasz a magasból. – Azt te honnan látod? – Miklós nem válaszolt, megint bebújt a lombok közé, ott zörgött, tördelte az ágakat. – Mondtam én, hogy itt akár nyaralni is lehet, olyan szép vidék ez – lengedezett újra a levegőben. – Maradj itt, Eszter néni, ha nem sietsz vissza Pestre. – És mit csinálnék itt? Csak ülnék a nyakadon. – Miért, az a pad már nem is jó neked? – nevette el magát Miklós, és elsíklott a fa mögé.

Szoktál itt énekelni, Miklós? – kiabált utána Eszter, hangosabban, mint indokolt lett volna, hisz Miklós nem sokkal került messzebbre, csak nem látszott. – Nem, nagyon rossz a hallásom – jött a válasz. – Nekem meg a hangom rossz – vallotta be az asszony. – De azért nem bánod, ha énekelek? – szólt fel a magasba. Miklós elősíklott, elengedte a kötelet, széttárta két tenyerét: tessék csak.

„Acsiitári hegyeekalaatt” – zendített rá Eszter, ez volt az egyetlen dal, amit igazán tudott, a villamoson is ezt énekelte mindig, amikor a fák közé értek.

Nem is olyan rossz a hangod – jegyezte meg Miklós. – Nem hiszem, hogy adhatnék a véleményedre, hiszen magad mondtad, hogy nincs hallásod. – Van, csak sose énekeltem – mosolyodott el Miklós. Eszter felemelte a mutatóujját: – Ha ezt most eléneklek velem, akkor néhány napra maradok.

ÁCS MARGIT (1941) író. A Szépirodalmi, majd a Magvető Könyvkiadónál felelős szerkesztőként dolgozott. 1992-től 2009-ig a *Kortárs* rovatvezetője volt. Novelláskötetek, kisregények, illetve kritikák, tanulmányok és esszék szerzőjeként vált ismertté.